

KPSS VATANDAŞLIK · ÜNİTE 2 / 8 · ANAYASA VE İNSAN HAKLARI HUKUKU

Anayasa Tarihi ve 1982 Anayasası: KPSS Hap Bilgi

Bu ünite
6 çıkmış soru (2014-2024)
bu bloktan yılda ~3 soru
6 ÖSYM tuzağı

Vatandaşlığın en kalabalık bloğu anayasa: ÖSYM kılavuzuna göre her yıl **3 soru**, ama 2014-2024 arasında sınav başına ortalama **5 soru** geldi. Bu ünite o bloğun girişi; ÖSYM buradan **6 soru** sordu.

Sorular üç yerden: Cumhuriyet'in nitelikleri ve değiştirilemez maddeler, anayasa tarihi ile inkılap kanunları, anayasanın nasıl değiştiği. Bayramlar ve aile de iki kez soruldu.

1 ÖSYM bu ünitelerden ne sordu?

6 sorunun 3'ü tek konudan geldi: Cumhuriyet'in nitelikleri, aile ve bayramlar.

Cumhuriyet'in nitelikleri, aile ve bayramlar ■■■ 3 soru

2022 (iptal) Anayasa'ya göre Türk toplumunun temeli

2022 (iptal) 30 Ağustos, 15 Temmuz, 1 Mayıs: hangisi resmî bayram?

2022 Hangisi Cumhuriyet'in niteliklerinden değil?

Anayasa tarihi ve inkılap kanunları ■■ 2 soru

2018 Anayasa'nın koruduğu inkılap kanunlarından hangisi değil?

2018 Cumhuriyet'ten sonra kaç anayasa yürürlüğe girdi?

Anayasanın değiştirilmesi ■ 1 soru

2024 Anayasa değişikliğini kim teklif edebilir?

Yıllar 2014-2024 KPSS Genel Kültür testlerinden; "2022 (iptal)" ÖSYM'nin iptal edip yenilediği 2022 oturumu.

Soruların metni ÖSYM'nin telifinde olduğu için burada yok; sorulan bilgi notlarda **KPSS 2019** gibi bir damgayla, sorulduğu yıla işaretli.

② Türk Anayasa Tarihi

Sened-i İttifak'tan 2017'ye

- 1808 • **Sened-i İttifak**: padişahın gücü ilk kez ayanlarla imzalanan bir belgeyle sınırlandı.
- 1839 • **Tanzimat Fermanı**: can, mal, namus güvencesi; kanun üstünlüğü fikri.
- 1856 • **Islahat Fermanı**: gayrimüslimlere geniş haklar ve eşitlik.
- 1876 • **Kanun-i Esasi**: ilk anayasa, I. Meşrutiyet; Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Âyan.
- 1909 • **Kanun-i Esasi değişikliği**: II. Meşrutiyet'te padişahın yetkileri daraldı, meclis güçlendi.
- 1921 • **Teşkilat-ı Esasiye**: millî egemenlik ilk kez anayasada; meclis hükümeti sistemi.
- 1924 • **Teşkilat-ı Esasiye Kanunu**: Cumhuriyet'in ilk anayasası; yasama ve yürütme TBMM'de.
- 1961 • **1961 Anayasası**: halkoylamasıyla kabul edilen ilk anayasa; Anayasa Mahkemesi ve iki meclis.
- 1982 • **1982 Anayasası**: 7 Kasım 1982'de halkoylamasıyla kabul edildi; tek meclis.
- 2017 • Halkoylamasıyla **Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi**; 2018 seçimleriyle yürürlüğe girdi.

Cumhuriyet'ten sonra kaç anayasa?

- Cumhuriyet'in ilanından (29 Ekim 1923) sonra **üç** anayasa yürürlüğe girdi: **1924, 1961, 1982.** KPSS 2018
- 1921 Teşkilat-ı Esasiye Cumhuriyet'ten **önce**; 1876 Kanun-i Esasi Osmanlı'nın anayasası. Sayıya katılmaz.
- 1924 Anayasası'nda: 1928'de "Devletin dini" ibaresi çıktı, 1934'te kadınlar milletvekili seçme ve seçilme hakkı aldı, 1937'de laiklik ve altı ilke anayasaya girdi.

Her anayasanın bir ayırt edici özelliği

ANAYASA	AKILDA KALACAK ÖZELLİK
1876 Kanun-i Esasi	İlk anayasa; padişah yetkilerinin çoğunu korudu
1921 Teşkilat-ı Esasiye	Millî egemenlik ilkesi; meclis hükümeti

1924 Anayasası

Cumhuriyet'in ilk anayasası; kuvvetler birliği

KPSS 2018

1961 Anayasası

Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyet Senatosu, sosyal devlet

1982 Anayasası

Tek meclis; 2017'de Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi

③ 1982 Anayasası'nın Genel Esasları

Anayasa'nın yapısı

- Başlangıç, 177 madde ve geçici maddeler. Başlangıç Anayasa metnine dahil; madde kenar başlıkları dahil değil (md. 176).
- İlk 11 madde genel esaslar: devletin şekli, nitelikleri, bütünlüğü, egemenlik ve üç kuvvet.

Genel esaslar: ilk on bir madde

MADDE

NE DİYOR?

md. 1

Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

md. 2

Cumhuriyetin nitelikleri: toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti.

KPSS 2022

md. 3

Ülkesi ve milletiyle bölünmez bütün; dili Türkçe, bayrağı ay yıldızlı al bayrak, milli marşı İstiklal Marşı, başkenti Ankara.

md. 4

İlk üç madde değiştirilemez, değiştirilmesi teklif bile edilemez.

md. 5

Devletin temel amaç ve görevleri.

md. 6

Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir; yetkili organlar eliyle kullanılır.

md. 7

Yasama yetkisi TBMM'nindir; devredilemez.

md. 8

Yürütme yetkisi ve görevi Cumhurbaşkanındır.

md. 9

Yargı yetkisi bağımsız ve tarafsız mahkemelerindir.

md. 10

Kanun önünde eşitlik.

md. 11

Anayasa herkesi bağlar; kanunlar Anayasa'ya aykırı olamaz.

KODLA

Değiştirilemez üçlü: 1, 2, 3

Devletin şeklinin Cumhuriyet olması (md. 1), Cumhuriyetin nitelikleri (md. 2), devletin bütünlüğü, dili, bayrağı, marşı, başkenti (md. 3). Md. 4 bunları değiştirilemez kılıyor; teklif bile edilemez.

⚠ ÖSYM tuzağı

Cumhuriyet'in nitelikleri arasında kuvvetler birliği yok: Anayasa yasama, yürütme ve yargıyı üç ayrı organa veriyor (md. 7-9). Demokratik, laik, sosyal, hukuk devleti, insan haklarına saygılı: hepsi md. 2'de. **KPSS 2022**

Aile

- Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır (md. 41).

KPSS 2022 (iptal)

- Devlet ananın ve çocukların korunması için tedbir alır; her çocuk ana ve babasıyla kişisel ilişki kurma hakkına sahiptir.

Bayram mı, tatil mi? (2429 sayılı Kanun)

GÜN	KANUNDAKİ ADI
29 Ekim	Ulusal bayram: 28 Ekim saat 13.00'te başlar; Devlet adına tören sadece bugün yapılır
23 Nisan	Resmî bayram: Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı
19 Mayıs	Resmî bayram: Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı
30 Ağustos	Resmî bayram: Zafer Bayramı KPSS 2022 (iptal)
1 Ocak	Genel tatil: yılbaşı
1 Mayıs	Genel tatil: Emek ve Dayanışma Günü KPSS 2022 (iptal)
15 Temmuz	Genel tatil: Demokrasi ve Milli Birlik Günü KPSS 2022 (iptal)

Ramazan, Kurban

Dini bayram: arefe 13.00'ten itibaren 3,5 ve 4,5 gün

⚠ ÖSYM tuzağı

1 Mayıs ve 15 Temmuz genel tatil, resmî bayram değil. Resmî bayramlar üç: 23 Nisan, 19 Mayıs, 30 Ağustos. 29 Ekim ayrıca "ulusal bayram". **KPSS 2022 (iptal)**

4) İnkılap Kanunları ve Anayasa Değişikliği

Anayasa'nın koruduğu sekiz inkılap kanunu (md. 174) **KPSS 2018**

1) Tevhid-i Tedrisat Kanunu
3 Mart 1924: öğretim birliği	2) Şapka İktisası Hakkında Kanun
25 Kasım 1925
3) Tekke ve zaviyeler ile türbelerin kapatılması
30 Kasım 1925: bazı unvanlar da kaldırıldı	4) Medeni nikâh esası
17 Şubat 1926: Türk Kanunu Medenisi, evlendirme memuru önünde nikâh
5) Beynelmilel Erkamın Kabulü
20 Mayıs 1928: uluslararası rakamlar	6) Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki
1 Kasım 1928: yeni Türk harfleri
7) Efendi, bey, paşa unvanlarının kaldırılması
26 Kasım 1934	8) Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun
3 Aralık 1934: din adamı kıyafeti

⚠ ÖSYM tuzağı

Listede **sekiz** kanun var, hepsi **1924-1934** arasından ve hepsi laiklik ya da çağdaşlaşmayla ilgili. Yıpranan tarihî ve kültürel taşınmaz varlıkları koruyan kanun inkılap kanunu değil. **KPSS 2018**

Anayasa nasıl değişir? (md. 175)

- 1) **Teklif:** TBMM üye tamsayısının en az **üçte biri (200 milletvekili)** yazıyla teklif eder. **KPSS 2024**
- 2) **Görüşme:** Genel Kurulda **iki kez** görüşülür.
- 3) **Kabul:** üye tamsayısının en az **beşte üçü (360)**, gizli oyla.
- 4) **360-399 oyla** kabul edilirse ve Cumhurbaşkanı geri göndermezse **halkoylamasına** gider.

5 400 ve üstü (üçte iki): Cumhurbaşkanı yayımlar ya da halkoylamasına sunabilir.

6 Halkoylamasında geçerli oyların yarısından fazlası evet derse yürürlüğe girer.

↳ Anayasa değişikliğini Cumhurbaşkanı, Anayasa Mahkemesi, bakan ya da seçmenler teklif edemez: sadece milletvekilleri, en az 200 kişi. KPSS 2024

Kanun teklifi ile anayasa değişikliği teklifi

KANUN

Tek milletvekili yeter

- Teklif: her milletvekili
- Bir kez görüşülür
- Kabul: katılanların salt çoğunluğu

ANAYASA

En az 200 milletvekili

- Teklif: üye tamsayısının üçte biri
- İki kez görüşülür
- Kabul: 360, gizli oyla

↳ Kabul için en az 151 oy aranır: üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlası (md. 96, Ünite 4).

5 ÖSYM tuzakları: tek sayfada

Her çıkmış sorunun bir tuzağı var. Sınavdan önceki son tekrar için bu liste yeter.

1 İnkılap kanunları sekiz ve hepsi 1924-1934 arası; taşınmaz kültür varlıklarını koruyan kanun listede yok. KPSS 2018

2 Cumhuriyet'ten sonra üç anayasa: 1924, 1961, 1982. 1921 Teşkilat-ı Esasiye Cumhuriyet'ten önce. KPSS 2018

3 Anayasa'ya göre Türk toplumunun temeli aile (md. 41); eğitim, Cumhuriyet ya da çağdaş medeniyet değil. KPSS 2022 (iptal)

4 Resmî bayram 30 Ağustos; 1 Mayıs ve 15 Temmuz genel tatil, 29 Ekim ulusal bayram. KPSS 2022 (iptal)

5 Cumhuriyet'in nitelikleri arasında kuvvetler birliği yok; demokratik, laik, sosyal hukuk devleti ve insan haklarına saygı var. KPSS 2022

6 Anayasa değişikliğini en az 200 milletvekili teklif eder; Cumhurbaşkanı, Anayasa Mahkemesi ya da 100.000 seçmen değil. KPSS 2024

6) Kendini dene: doğru mu, yanlış mı?

Önce D ya da Y'yi işaretle; cevaplar sayfanın sonunda.

1. 1921 Teşkilat-ı Esasiye, Cumhuriyet'in ilanından sonra kabul edilen ilk anayasadır. ☐ D ☐ Y
2. Halkoylamasıyla kabul edilen ilk anayasa 1961 Anayasası'dır. ☐ D ☐ Y
3. Anayasa'nın ilk üç maddesinin değiştirilmesi teklif edilebilir ama kabul edilemez. ☐ D ☐ Y
4. Başlangıç kısmı Anayasa metnine dahildir. ☐ D ☐ Y
5. 15 Temmuz resmî bayram günüdür. ☐ D ☐ Y
6. Yurt içinde ve dışında Devlet adına sadece 29 Ekim'de tören yapılır. ☐ D ☐ Y
7. Anayasa değişikliği teklifi için en az 200 milletvekili gerekir. ☐ D ☐ Y
8. Anayasa değişikliği teklifleri Genel Kurulda bir kez görüşülür. ☐ D ☐ Y
9. Türk Harflerinin Kabulü Hakkında Kanun, Anayasa'nın koruduğu inkılap kanunlarından. ☐ D ☐ Y
10. 360 ile 399 arasında oyla kabul edilen anayasa değişikliği, Cumhurbaşkanı geri göndermezse halkoylamasına gider. ☐ D ☐ Y
11. 1982 Anayasası'na göre yürütme yetkisi Bakanlar Kurulu'na aittir. ☐ D ☐ Y
12. Kadınlar milletvekili seçme ve seçilme hakkını 1934'te aldı. ☐ D ☐ Y

Cevaplar

1. **Y** 1921 Cumhuriyet'ten önce; Cumhuriyet'in ilk anayasası 1924.
2. **D** 1982 Anayasası da halkoylamasıyla kabul edildi ama ilk değil.
3. **Y** Teklif bile edilemez (md. 4).
4. **D** Md. 176; madde kenar başlıkları ise dahil değil.
5. **Y** Genel tatil: Demokrasi ve Millî Birlik Günü.
6. **D** 2429 sayılı Kanun md. 1: ulusal bayram.
7. **D** Üye tamsayısının üçte biri (md. 175).
8. **Y** İki kez görüşülür.
9. **D** 1 Kasım 1928; md. 174'teki sekiz kanundan biri.
10. **D** Beşte üç ile üçte iki arası: halkoylaması zorunlu.
11. **Y** 2017'den beri Cumhurbaşkanı'na (md. 8); Bakanlar Kurulu kalktı.
12. **D** 1924 Anayasası'nda yapılan değişiklik.

Kaynak: Konu kapsamı ve ağırlık: ÖSYM 2026-KPSS Kılavuzu, Tablo 1. Soru yılları: ÖSYM 2014-2024 KPSS Genel Kültür testleri.